

VASIK JÁNOS

FIGYELEM: KORMÁNYBIZTOS AZ ISKOLÁBAN! BESZÉLGETÉS RAVASZ ÁBELLEL

Néhányan talán nem veszik tudomásul, hogy a romaügyi kormánybiztosnak meglehetősen sok köze van az oktatáshoz, főleg annak közoktatási részéhez. Interjú Ravasz Ábel romaügyi kormánybiztossal.

■ A sajtóhírekből egyértelmű, hogy az Ön posztja is érintett az oktatásban, hiszen ha romákkal kapcsolatos iskolai kérdés kerül elő, megszólítják – de kapott-e meghívót például az olyan eseményekre, mint amilyen a szlovákiai magyar iskolák országos tanévnyitó ünnepsége?

■ Igazság szerint hagyományosan olyan iskolákat igyekszem meglátogatni a tanévnyitó alkalmából, ahol nagyobb számú roma diák van, akikkel jó munkát végeznek. Tavaly Szepsiben voltam, idén pedig Füleken. Ezeknek az iskoláknak szükségük van a morális támogatásra, ami például azt jelenti, hogy egy magas rangú állami hivatalnok megjelenik a tanévnyitón – vagyis értékeli a munkájukat. Ami pedig az általános

témafelvetést illeti, a hivatalom tényleg egy különleges „állatfajta”, hiszen sok-sok témába kell belenyúlnunk a célcsoport védelmére vagy támogatására. Ezek közül is kiemelkedik az oktatásügy, ahol egy érdekes páros táncot járunk az Oktatásügyi Minisztériummal. Nekik megvannak a saját gondolatai és a saját prioritásai, terveit, mi pedig igyekszünk ehhez hozzátenni azokat az elemeket, melyek a roma kisebbséget érintik.

■ Egy nagyszelmenci országos tanévnyitó nem lenne alkalmas esemény arra, hogy olyan fogalmakra hívja fel a figyelmet, mint integráció, inklúzió – mindamelllett, hogy nem kell ünneprontó módon szegregációról beszélni?

■ Azt gondolom, hogy az is egy jó alkalom, és más alkalmak is jók erre. Éppen most fogadtam el a meghívást a szlovákiai magyar iskolaigazgatók II. tanácskozására, melyre októberben kerül majd sor. Igyekszem tartani a kapcsolatot a dél-szlovákiai pedagógusokkal,

a szlovákiai magyar pedagógusokkal is. Különleges problémák is felmerülnek ilyenkor. Például nagyon izgalmas konstelláció figyelhető meg a „fehér” diákok távozását illetően a magyar iskolákban... Nem akarok faluneveket mondani, de több helyen tapasztaljuk azt, hogy a magyar gyerekek szlovák iskolába járnak, a magyarba pedig a romák. Ezek olyan specifikus kihívások, melyek ezeknek a közösségnek a sajátjai. Mindig nagyon szívesen állok az igazgatók, pedagógusok rendelkezésére, ha ilyen kérdésekről akarnak beszélni.

■ Kezdjük a feketelevessel: a múltban volt több olyan eset is, amikor iskolai bántalmazás történt. A közvélemény ezeket általában a roma diákokhoz köti...

■ Ritkán mérgedek fel a média munkáján, de a múltkor volt egy ilyen eset. A közszolgálati TV Híradójában volt két hír. Az első egy verekedésről szólt Korompán (Krompachy), a második pedig a deméndi iskolai ügy. Az első esetben nem mondták be, hogy nem romák verekedtek, a másodikban viszont azonnal közölték az illetők etnicitását. Azt gondolom, ez a fajta magatartás is hozzájárul ahhoz, hogy nagyon sokan úgy gondolják, a romák okozzák a „balhét” nagy részét ebben az országban. Ez nincs így. Sok esetben ők is részesei, de abszolút nem rájuk korlátozódik a dolog. Ami pedig a deméndi eseményeket illeti, az azt is megmutatta, hogy ha a romák érintettek egy iskolai verekedésben, egy balhében, akkor a közvéleménynek a reakciója sokkal közvetlenebb, gyorsabb és intenzívebb, azonnalibb: olyan megoldásokat sürget, mely – hogy is fogalmazzak – nem éppen stratégiai... Deménd esetében szinte azonnal megtörtént az iskolakörzet felmondása, ami azért fura, mert az pont nem garantálja, hogy azok ne járhassanak az iskolába, akik az elkövetők voltak. Viszont mindenki másnak nehezebb lesz, aki a két érintett faluból származik.

■ Adja magát a kérdés, akár Deméndből kiindulva: folyik lokálisan vagy regionálisan valamiféle gondolkodás arról, hogy megelőzzék ezeket

a problémákat vagy értelmes módon orvosolják őket? Ebben az esetben Deménd volt érintett, Ipolyszakállos és Ipolyság... Egy szűken vett régióhoz fűződött ez az eset...

■ Ami számomra a deméndi esetben nagyon érdekes volt, az az, hogy amikor a polgármester urakkal találkoztam, akkor szépen, fokozatosan sikerült lehámozni azokat a rétegeket a hiszterizált problémáról, amik „csak úgy” ráragadtak. Szép lassan kiderült, hogy mindannyian azt szeretnénk, ha a gyerekek zöme ugyanabba az iskolába járhatna, ahová addig is. Kiderült az is, hogy a polgármesterek szerint a településeken élő romák nagy részével semmiféle probléma nincs, hanem azokkal van gond, akiket néhány évvel ezelőtt betelepítettek vagy betelepültek... Majd kiderült az is, hogy a betelepült romák jelentős százaléka is normális életet él, és velük sincs semmi baj – végül sikerült az egészet lokalizálni néhány családban, néhány személyben... Ez nekem azt mutatja, hogy ha a településeken lett volna akár minimális teremunka, akkor nagyon sokat lehetett volna tenni az ügy elkerülése érdekében. Kelet-Szlovákiában, de Gömörben is akár több száz vagy több ezer marginalizált roma sorsáról kell gondoskodnunk, amikor néhány tízre vagy még kevesebbre tehető azoknak a száma, akik helyileg problémások. Viszszatérve Deméndhez, tapasztaltabb kollégáim el is mosolyodtak, én pedig azt ajánlottam a polgármestereknek, hogy próbáljunk meg lehetőséget találni a terepmunka beindítására... Ma Szlovákiában annyifajta terepmunka-lehetőség létezik, mint korábban soha. Van a klasszikus értelemben vett szociális terepmunkások, akik a legalapvetőbb készségek elsajátításában segítenek... Vannak a közösségi központokban dolgozók, pedagógiai asszisztensek, óvodai asszisztensek, hamarosan érkeznek a roma polgárőrök, vannak rendőr-asszisztensek, egészségügyi asszisztensek... Egy élelmesebb polgármester meg tudja oldani a terepmunkát, ami pont abban segíthet, hogy egy ilyen ügy ne alakuljon ki, vagy ha kialakul, sokkal jobban sikerüljön lokalizálni, hogy ne egy egész falut, egy egész roma közösséget mártsunk bele.

■ **Ez egy konkrét ügy volt. De mennyire érti a pedagógus-társadalom vagy akár a fenntartói oldal – merthogy ők meghatározóak – az olyan fogalmakat, mint szegregáció, integráció vagy**

pláne az inklúzió? Hiszen ezeket kellene a gyakorlatba átültetniük...

■ Azt gondolom, hogy nagyon sok az ezekhez a szavakhoz kötődő negatív érzés és meg nem értés. Nem szoktam használni a „szegregáció” kifejezést, és ennek egy oka van: szinte minden polgármester vagy iskolaigazgató fölmérged ennek a szónak a hallatán. Hogyha valakinek az intézményére azt mondják, hogy szegregált, vagy valakiről azt állítják, hogy szegregál, akkor az úgy értelmeződik, hogy rasszistáknak neveztek őket.

■ **Bizonyos esetekben nem indokolt a düh, az indulat?**

■ Bizonyos esetekben indokolt lehet, de, ahogy mondani szoktuk, a szegregáció leíró, deskriptív fogalom, nem pedig ítéelő, normatív kifejezés. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ha egy településen, intézményben van két csoport, és az „A” csoporthoz tartozók mindig balra vannak, a „B” csoporthoz tartozók pedig mindig jobbra, akkor ez szegregáció... Ezzel nem mondtam sem azt, hogy a polgármester egy gazember, sem azt, hogy az iskolaigazgató az... Nem mondtam azt, hogy nem vagyok a barátjuk, hogy elítélem őket és hogy megvárjuk a feljelentés – ez csak azt mutatja, hogy a csoportoknak az elválasztása történik. Létezik egyébként egy nagyon érdekes fogalom, a „pozitív szegregáció”: például a szlovákiai magyar iskolák egyfajta pozitív szegregációt jelentenek, ahol a magyar gyerekek különülnek – de azért teszik ezt, hogy valamiféle pluszszolgáltatást kapjanak. A roma gyerekek többségére ez nem igaz. Ami az integrációt illeti, ez a szó is teljesen elhasználódott. Amikor a régiókban dolgozó tanárokkal találkozom, és azt mondom nekik, hogy integráció vagy integrált, azonnal az jut eszükbe, hogy a könnyű szellemi fogyatékosággal élő vagy tanulási zavarokkal küzdő gyerekeket – és elsősorban roma gyerekeket – behelyezik a rendes osztályokba... Pedig az integráció sokkal szélesebb fogalom. Inkább arról szól, hogy megint csak a két csoportot összekössük egymással. Az inklúzió pedig már inkább „technikai” kifejezés. Szerintem a szlovákiai tanári állomány 99%-a nem tudná megmondani, mi a különbség az integráció és az inklúzió között. Részemről igyekszem kerülni ezeket a kifejezéseket, amennyire csak lehet – talán legkevésbé az integrációt... Amiről igazán érdemes beszélni, az a csoportok elválasztása, összekötése, találkozások,

kommunikáció. Lehet, hogy ez egy jó témamejelölés a tekintetben, hogy októberben miről beszéljek az egybegyűlt pedagógusoknak. Nem kell félni ezektől a szavaktól, hanem azt kell megérteni, hogy mi húzódik meg mögöttük. Az Európai Unióra szokták azt mondani, hogy „allergiás” a szegregációra. Ez igaz – de kevésszer kérdezzük azt, hogy miért van ez. Azért van, mert a szegregáció a roma kisebbség esetében általában azt is jelenti, hogy az oktatásnak nincs minősége. Ez az, ami zavarja az Európai Uniót. Nem önmagában az elválasztás, hanem a minőség hiánya. Ez nagyjából olyan, mint amikor valakit annak gyanújával állít meg a rendőr, hogy részegen vezetett – először nem vértesztet csináltat vele, hanem rá kell lehelnie vagy felszólítja az érintettet, hogy menjen végig egy csíkon... Ezek azok a dolgok, amik megmutathatják, hogy egy sokkal nagyobb probléma van a háttérben. A szegregáció azt mutathatja, hogy van egy sokkal mélyebb probléma: a rossz minőségű oktatás...

■ **Ha már felvetette a témát – ugye, Szlovákiával szemben zajlik egy eljárás... Jourová uniós biztos elég gyakran emleget bennünket, mi több, ez ügyben meg is szokott látogatni minket. Rá igazán nem lehet azt mondani, hogy ne értené a térséget, hiszen egy cseh uniós biztosról van szó.**

■ Nem lehet azt mondani, hogy ne értené a térséget, és azt sem mondanám, hogy ne értene a kérdéshez. A magam részéről elég unortodox, szokatlan módon állok a kötelezettségszegési eljáráshoz, ami Szlovákia ellen zajlik, és ez pedig az, hogy paradox módon még örülök is neki... Olyan kérdéseket hoz a felszínre, amelyekről nagyon-nagyon fontos lenne beszélni. Olyan dolgokat, amelyek az elmúlt évtizedekben nem kerültek igazán jól megoldásra – és ez pedig az, hogy hogyan biztosítsunk minőségi oktatást a roma gyerekeknek. Megint csak: a szegregáció az, amit az Európai Bizottság vizsgál, de azért vizsgálja, mert meg van róla győződve, hogy azokban a vidéki iskolákban, ahol csak roma gyerekek vannak, nem kapnak olyan minőségű szolgáltatást, amire szükségük lenne ahhoz, hogy igazán jól el tudjanak később helyezkedni. Senki sem például a körmöcbányai roma gimnáziummal van elfoglalva – ami szintén egy szegregált intézmény, de roma kultúrát, roma nyelvet, képességeket tanulnak –, hanem azokról a kisiskolákról beszélnek, amik olyan településeken

vannak, ahol nem roma és roma gyerekek is élnek... A nem romák járnak az egyik helyre, a romák egy másikra: rosszabb körülmények közé, rosszabb tanárokkal, és azzal az elvárással, hogy úgymen lesz belőlük soha semmi. Ez az, amiért az Európai Bizottság ezt vizsgálja, és ez az, amiért engem egyáltalán nem zavar a vizsgálat, hiszen legalább tettekre sarkall minket.

■ **Néhány hónapja zajlik egy folyamat, mely során magyarországi támogatásból építenek oktatásügyi hálózatot Szlovákiában – Balogh Zoltán, az Emberi Erőforrások Minisztériuma vezetője szerint Budapestről. Önnek voltak személyes, akár nem hivatalos találkozói a református egyház képviselőivel ezzel kapcsolatban...**

■ Ez így van, több találkozóm is volt. Meg kell, hogy mondjam: az egyik szemem sír, a másik nevet. Azért nevet az egyik szemem, mivel tudom, hogy szükség van azokra az intézményekre, amelyek épülnek, óvodákra, iskolákra... Különösen Közép-Szlovákiában az óvodák, egyes esetekben az alapsiskolák, a szakközépiskolák, szakiskolák nagyon-nagyon hiányoznak. Nincsen elég intézményünk – ez az, ami a támogatásban jó. Viszont intenzív fenyegetésnek látom azt, hogy megint csak olyan intézmények felépítésére használják fel a magyar állam pénzét, ahol elkülönítetten tanítják majd a roma gyerekeket a nem roma gyerekektől. Tehát megint csak ott vagyunk, hogy szegregáció történik. A félelem az, hogy olyan településeken épülnek meg az új intézmények, ahol már vannak intézmények. Az új egyházi óvo-

da lehalássza, kihalássza azokat a nem roma gyerekeket, akikkel a legkönnyebb dolgozni – az állami intézményből pedig ezáltal roma óvoda, roma iskola válik... Az összes találkozóon, amin ezzel kapcsolatban részt vettem, elmondtam, hogy nagyon örülök neki, ha építünk, ha kiegészítjük az intézményhálózatot, de foggal-körömmel küzdeni fogok az ellen, hogy szegregált intézményeket hozzunk létre. Különösen ott, ahol valamilyen formában működik az együttélés, működik az együttműködés az iskolában. Ha ezt szétromboljuk egy új intézménnyel, akkor ennek én leszek a legnagyobb ellenfele.

■ **Ez tehát azt jelenti, hogy – feltételezem – leülnek tárgyalni a magyar állam képviselőivel, de megvan az esélye annak is, hogy ez Szlovákiában kerül a kormány elé, és a két ország közti vita, konfliktus lesz belőle?**

■ Természetesen. Nyitott vagyok a konzultációra a magyar kormányval, illetve a szlovák kormányban, de jelenleg nem tudom megmondani, milyen irányba megy el az a beszélgetés, sikerül-e a kételyeket eloszlatni még azelőtt, hogy az intézmények kiépüljenek, vagy már az engedélyeztetési folyamatban kell erre reagálni. Lehetséges, hogy ez egy könnyed, jókedvű folyamat lesz – de azt is el tudom képzelni, hogy egy nagyon komoly konfliktus válik belőle. Még egyszer hangsúlyoznám: közös érdekünk, hogy ezeket a kapacitásokat ne újabb szegregált intézmények felépítésére használjuk, hanem arra, hogy több gyereknek nyújtsunk jobb minőségű oktatást, mint ma.

■ **Elődje, Peter Pollák nagyszabású programról beszélt a ciklus elején...**

■ Igen, mi viszont konkrét cselekvési tervet vetettünk papírra. A törvényi változásokra összpontosítottunk, nem pedig a pénzekre, a támogatásokra, tekintettel arra, hogy a projektek, a pénzek jönnek és mennek, de a jogi környezet marad. Ebben sikerült is lépniünk. Az oktatás terén az oktatásfinanszírozási törvényt tudnám kiemelni. Sikerült bevezetnünk egy olyan támogatást, mely a nehéz szociális háttérből érkező gyermekek óvodalátogatását segíti – mostantól ezt ingyenesen tehetik majd. Sikerült azt is kiküszöbölniünk, ami miatt sok gyerek asszisztens nélkül maradt – de ez még csak az út eleje. Ha nem lett volna személycseré az Oktatásügyi Minisztériumban, akkor már szeptemberben lépni tudtunk volna a számunkra legfontosabb prioritás, a kötelező óvodalátogatás bevezetésének az ügyében, amihez már csak az Oktatásügyi Minisztérium hozzájárulása kell. Remélem, hogy az új miniszterasszony fel tudja gyorsítani a folyamatokat. Előkészítettem számára egynéhány pontos tervezetet, hogy mely lépéseket lehet azonnal meglépni – és meg is kell, akár decemberig... A kormány egyik ülésén volt lehetőségünk bemutatkozni egymásnak a miniszterasszonnyal – remélem, hogy rövidesen egy komolyabb szakmai beszélgetésre is sor kerül, és elkezdhetünk dolgozni a prioritásokon. A kormányzati ciklus 4 éves, ami egyrészt sok – másrészt nagyon kevés. Másfél év már mögöttünk van: a következő egy évben kell megvalósítanunk mindazt a törvényi változást, amit szeretnénk!

■ **Köszönöm a beszélgetést!**

